

Зубарев Олександр

Кандидат соціологічних наук, доцент закладу вищої освіти кафедри соціології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи 4, 61022, Україна, alexandr.zubarev@karazin.ua, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9722-2851>

ПОЛІАМОРІЯ: ВИЗНАЧЕННЯ, ФОРМИ, МОТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ

У статті розглядається проблематика поліаморії у соціологічному та психологічному дискурсі. Підкреслюється, що феномен поліаморії є одним із наслідків трансформації шлюбно-сімейних відносин у XX столітті. Зазначається, що актуальність статті пов'язана із похваленням обговорення поліаморії як на рівні повсякденного дискурсу, так і серед зарубіжних науковців; дискусіями навколо поліаморії як альтернативи моногамії у перекладних виданнях із сексологічної освіти для підлітків. Поліаморія розглядається автором як одна із форм консенсусної немоногамії, тобто таких стосунків і сексуальних практик, коли люди мають більше, ніж одного сексуального/романтичного партнера за взаємною інформованою згодою всіх учасників. Дискутуються відмінності таких форм консенсусної немоногамії, як поліаморія та відкриті стосунки, «свінг», «анархія стосунків». Зазначається, що, окрім інформованої згоди всіх учасників, поліаморію відрізняє характерна направленість на побудову тривалих романтичних стосунків. Автором розглядаються форми поліаморії за К. Лабріолою: модель первинних/вторинних стосунків та модель кількох основних партнерів. Детально аналізується дослідження мотивів залучення до поліаморії, здійсненого словацькими авторами Д. Гнатковичевою та Г. Б'янки. Дискутуються такі мотиви звернення до поліаморії, як задоволення потреб, які не були задоволені в моногамних стосунках, особистісне зростання та підтримка автономії, розвиток ідентичності, вираження політичних цінностей, дослідження ідентичностей ЛГБТКА+, бажання сексуального різноманіття, потреба належати до спільноти та психодинамічні причини. Робиться висновок про необхідність подальших досліджень даної проблематики, враховуючи лібералізацію сексуальної моралі та подальше поширення практик поліаморії у Західній Європі та США.

Ключові слова: сексуальна революція, поліаморія, консенсусна немоногамія, мотиви залучення до поліаморії, форми поліаморії.

Постановка проблеми

Сексуальна революція XX століття призвела до фундаментальних змін у гендерному розподілі праці, гендерних ролях та ставленні до різноманітних проявів сексуальності, які не зводяться до традиційних гетеросексуальних моногамних стосунків у рамках офіційного шлюбу. Суттєво змінилося ставлення до контрацепції, абортів, одностатевого кохання та дошлюбної сексуальності. Точаться дискусії, чи була сексуальна революція чоловічим проектом або справді призвела до звільнення жінок, але її глобальний та фундаментальний вплив

на взаємини між статями не викликає сумнівів і продовжується донині.

Багато дослідників намагалися визначити основні тенденції, що були ініційовані сексуальною революцією XX століття. На думку Ентоні Гідденса, у процесі перегляду перебувають: панування чоловіків у публічній сфері; подвійний стандарт; зневажливий розподіл жінок на «чистих» (тих, хто перебуває або здатен до шлюбу) і «нечистих»; розуміння статевих відмінностей як заданих Богом, природою чи біологією; визначення жіночих бажань та дій як темних та ірраціональних; гендерний роз-

поділ праці. На думку Е. Гідденса, чим суттєвіші зміни відбуваються в цих аспектах, тим більше складностей можна очікувати з чоловічою сексуальністю, бо чоловікам потрібно пристосуватися до нової реальності [1]. Цей перелік не є вичерпним. І. Кон пише про тенденції Нового часу, які призвели до сексуальної революції та були нею розвинуті: руйнування традиційного профілю гендерної стратифікації; зменшення поляризації гендерних ролей та збільшення внутрішньої суперечливості стереотипів про чоловіків та жінок; зрушення в шлюбно-сімейних відносинах, зокрема підвищення індивідуальної вибірковості шлюбу та диференціація сімейних цінностей; рішуча деконструкція антисексуальних настанов; зміни у системі соціалізації дітей та молоді; поява ефективних протизаплідних засобів (контрацептивів) та її соціальні наслідки; відокремлення сексуальної поведінки від репродуктивної [2].

Безперечно, сексуальна революція ХХ століття не могла не вплинути на шлюб як один із основних інститутів суспільства, який регулює стосунки між статями. Шлюб є історико-культурним феноменом, який можна визначити як «юридично і формально визнаний союз між чоловіком та жінкою» [3]¹, що забезпечує легітимність їхнього потомства [4, с. 39]. У більшості культур шлюб моногамний, але в деяких культурах допускаються полігамна форма шлюбу, як правило, це союз між одним чоловіком і кількома жінками – полігінія. Рідше зустрічаються поліандрія – це союз однієї жінки з кількома чоловіками, а також груповий шлюб, коли декілька чоловіків та жінок перебувають у шлюбі. Основними інститутами, що забезпечують легітимацію шлюбу, є держава та церква, хоча разом із законним та церковним існує фактичний шлюб – шлюбне партнерство, яке ніяк не оформлюється [2].

Отже, які основні зміни відбулися в шлюбно-сімейних відносинах у ХХ столітті?

Змінилися причини, які спонукають людей укладати шлюби. Раніше шлюби укладали батьки молодих людей задля того, щоб вирішити економічні проблеми, створити союз між сім'ями тощо. Сьогодні індивід робить шлюбний вибір, виходячи з

романтичної прив'язаності, що є «величезним досягненням людства» (І. Кон). Це, що правда, веде до зменшення міцності шлюбу, яка починає залежати від якості стосунків між партнерами, а не домовленостей між сім'ями [2]. У правовому полі ці соціальні процеси втілюються в легітимації та легалізації розлучень. Так, в Україні шлюб може бути розірваний із особистих причин навіть в односторонньому порядку, за певними винятками для чоловіка (незгода вагітної дружини та наявність дитини до 1 року).

Збільшилася кількість одинаків, які не бажають вступати в шлюб. У традиційному суспільстві одруження було фактично, а часом і юридично обов'язковою умовою отримання статусу дорослого [2]. Сьогодні такої умови обов'язкового шлюбу немає, а тому спостерігається збільшення кількості індивідів, які взагалі не вступають до законного чи навіть консенсусного шлюбу.

З'явилися шлюбні пари, які добровільно утримуються від народження дітей. Чайлдфрі – це люди, які з різних причин свідомо відмовляються мати дітей, хоча у них є така можливість. Можна бути чайлдфрі і жити одному, а можна жити у шлюбі. Якщо у шлюб вступають чайлдфрі, то з'являється абсолютно новий феномен – «чайлдфрі-шлюб», тобто це шлюб, в якому дві людини, що перебувають у юридичному або фактичному шлюбі, свідомо відмовляються від можливості стати батьками, тим самим ігноруючи одну з основних функцій шлюбу – народження потомства та його легітимацію.

Відбувається поступова легалізація та легітимація одностатевих шлюбів. На теперішній момент у 33 країнах світу одностатеві шлюби є повністю законними, тобто юридично рівними за своїми наслідками зі шлюбами гетеросексуальних осіб. Точаться дискусії щодо специфіки виховання дітей в одностатевих сім'ях.

Очевидно, що шлюб як соціальний інститут зазнав значної трансформації. У цій статті ми б хотіли зосередитися на одному із аспектів цієї трансформації, а саме на поліаморії як формі сексуальних/романтичних взаємин більш, ніж двох партнерів, яка може доповнювати структуру офіційного шлюбу або навіть бути його альтернативою.

Консенсусна немоногамія, яка відрізняється від полігамії та поліандрії тим, що є різновидом побудови стосунків, а не ле-

¹ Сьогодні набагато точніше сказати «між партнерами», зважаючи на юридичне визнання одностатевих шлюбів у багатьох країнах світу.

гітимою для суспільства формою шлюбу, почала активно обговорюватися ще у 1970-х роках. З початком епідемії ВІЛ/СНІДу в 1980-х роках ставлення до консенсусної немоногамії змінилося на негативне [5], що цілком зрозуміло, оскільки люди, які вели активне сексуальне життя, особливо гомосексуали, значно більше ризикували, ніж ті, хто практикував секс тільки з одним партнером або не практикував його зовсім. Ідея безпечного сексу не була ще настільки поширеною. Так, у 1970 році близько чверті жінок зазначили, що їхній партнер використовував презерватив під час першого статевого акту [6]. ВІЛ/СНІД був маловивченою темою, а для широких мас – чутками. Мішель Фуко помер від СНІДу в 1984 р., лише здогадуючись про причини свого згасання: на той час точний діагноз лікарі встановити не могли. Як пише С. Брінк: «Протягом чверті століття американцям доводилося стикатися з незручним усвідомленням того, що внаслідок одного помилкового статевого акту СНІДом може захворіти кожен. Закохані тепер знають, що вони сплять не лише зі своїми партнерами, але й із усіма людьми, які стали частиною сексуальної історії їхніх партнерів. Ця реальність, можливо, найбільше вкорінена у поколіннях, які досягли статевої зрілості в епоху СНІДу. Епідемія, наповнивши необережні сексуальні контакти загрозою смертної кари, додала великої дози страху до радості від сексу» [6]. Після цього страх та секс стали нероздільними, а захищеному сексу почали приділяти центральну увагу в усіх курсах статевого виховання.

Сьогодні можна спостерігати позбавлення обговорення поліаморії як на рівні повсякденного дискурсу, так і серед зарубіжних науковців. Поліаморія як альтернатива моногамії дискутується у перекладних виданнях із сексологічної освіти для підлітків [7]. Реальним підґрунтям для відновлення дискусій щодо консенсусної немоногамії стала значно краща обізнаність населення країн Європи і США щодо шляхів поширення ВІЛ, ІПСШ та засобів захисту від них, тобто розвиток медицини та сексуальної культури в медико-гігієнічному її розумінні. Нинішні норми сексуальної культури передбачають, що згода на секс та тести на ІПСШ – це обов'язкові моменти взаємодії людей, які збираються вступити в інтимний зв'язок [7]. Таким чи-

ном, актуальність нашої статті зумовлена із певною зацікавленістю щодо поліаморії з боку молоді, дискутуванням теми поліаморії в сучасних науково-популярних виданнях сексологічного спрямування, що викликає необхідність наукового визначення поліаморії, аналізу її форм та з'ясування мотивів залучення до неї в сучасному суспільстві.

Ступінь наукової розробленості проблеми

У сучасній українській соціології тематика поліаморії, за деякими винятками, майже не представлена. О. Губарева [8] звертає увагу на поліаморію як контркультурний феномен сучасного українського суспільства та «низову» соціальну практику. Т. Злобіна [9] аналізує поліаморність у контексті політичної критики моно- та гетеронормативності. О. Яцина [10] розглядає проблематику поліаморії в контексті трансформації практик шлюбно-сімейного партнерства та батьківства, зокрема аналізуючи дискурс сексуальності як спосіб означування ідентичності.

Натомість у зарубіжному науковому дискурсі поліаморія досліджується в найрізноманітніших аспектах, що, ймовірно, свідчить про більшу соціальну значимість даної тематики для країн Західної Європи та США. Так, Дж. Агілар [11] досліджує, як учасники егалітарних спільнот практикують та інколи приймають немоногамну модель стосунків через зв'язок між структурними та культурними факторами у спільнотах та через ідеологічний зв'язок, який вони проводять між фемінізмом і поліаморією. Р. Бальтазаріні та інші [12] аналізують результати масштабного порівняльного дослідження демографічних характеристик американців, що практикують поліаморію та моногамні стосунки. М. Баркер [13] вивчає конструювання поліаморної ідентичності в моногамному світі, а також наслідки поліаморії для самосприйняття людей, які її практикують. Д.-Е. Домінгес та інші [14] досліджують особливості переходу від моногамних до поліаморних стосунків та його «лімінальні гарячі точки». К. Грунт-Меєрта В. Чанська [15] аналізують висловлювання польських психологів та сексологів про поліаморію в медіа, які в основному є критичними. К. Клесе [16], ґрунтуючись на серії інтерв'ю з бісексуалами, які практикують поліаморію, у Великій Британії, аналізує,

як респонденти визначають «поліаморію» щодо інших «стилів немоногамії». М. Мітчел та інші [17] досліджують задоволення потреб у поліаморних стосунках. А. Річі та М. Баркер [18], аналізуючи онлайн-обговорення, веб-сайти і книги для самопомоги, виокремлюють способи, якими члени поліаморних спільнот будують свою ідентичність за допомогою мови. Дж. Вуд та інші [19] досліджують мотиви вступу до немоногамних стосунків за згодою.

Що стосується емпіричних досліджень поліаморії, то в українській соціології ця тематика досліджується побіжно при розгляді інших питань. Ми мало що можемо сказати як про поширеність поліаморних стосунків в Україні, так і стосовно ставлення до такої форми взаємин. За даними дослідження «Кохання та секс очима українців», що було проведене в 2019 році Соціологічною групою «Рейтинг»², з твердженням «Це нормально – мати постійні сексуальні стосунки з більш, ніж однією особою одночасно» цілком погодилися 8 % опитаних, частково погодилися також 8 %, скоріше не погодилися 16 %, зовсім не погодилися – 54 % респондентів, іншим було важко визначити свою позицію. Як бачимо, ставлення до немоногамії переважно негативне, але з цього твердження, яке було запропоноване респондентам, не зрозуміло, про яку немоногамію йдеться: консенсусну або приховану немоногамію без згоди, адже у твердженні відсутній ключовий для такого розрізнення термін – наявність або відсутність інформованої згоди між учасниками взаємин. Можливо, відсоток респондентів, які погодилися тією чи іншою мірою з даним твердженням, а це 16% усіх опитаних, був би більший або менший, якби воно стосувалося саме поліаморії.

Зарубіжні дослідження консенсусної немоногамії більш інформативні, бо розкривають окремі аспекти поліаморії. Так, за даними щорічного опитування *Singles in America (2021)*³, яке містило широкий

спектр питань про стосунки, зокрема щодо бажання брати участь у поліаморії та попередньої залученості до поліаморії, 16,8% опитаних бажають практикувати поліаморію, 10,7% респондентів практикували поліаморію в якийсь момент свого життя, 6,5% повідомили, що знають когось, хто практикував або зараз практикує поліаморію. Серед учасників опитування, які особисто не цікавилися поліаморією, 14,2% зазначили, що ставляться з повагою до людей, які практикують поліаморію. Слід зазначити, що дослідники не виявили відмінностей у поширеності поліаморії за ознаками політичної приналежності, доходу, релігії, географічного регіону чи расової та етнічної приналежності. Щоправда, з'ясувалося, що стать, вік і сексуальна орієнтація були суттєво пов'язані з бажанням брати участь у поліаморних стосунках. Так, чоловіки майже втричі частіше повідомляли про бажання брати участь у поліаморії, ніж жінки. Молоді люди частіше, ніж люди похилого віку, повідомляли про бажання бути залученими до поліаморії. Крім того, люди, які ідентифікували себе як ЛГБТКА+, вдвічі частіше, ніж гетеросексуальні учасники опитування, повідомляли про бажання практикувати поліаморію. Отже, приблизно один із шістьох американців бажає практикувати поліаморію, а один із дев'яти – хоч раз у житті її практикував. Тобто бажання займатися поліаморією є таким же поширеним, як і те, скільки американців хотіли б переїхати до іншої країни, а залучення до поліаморії таким же поширеним, як і наявність вищої освіти в Сполучених Штатах [20].

Таким чином, метою цієї статті є визначення поліаморії як соціологічного поняття, а також з'ясування форм поліаморії та мотивів залучення до поліаморії в сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу

Родовим щодо поняття поліаморії є поняття консенсусної немоногамії. Р. Ско-

2 Дослідження було проведене у період від 23 січня до 3 лютого 2019 р. методом особистого формалізованого інтерв'ю (face-to-face). Вибіркова сукупність: 2000 респондентів. Вибірка репрезентативна за віком, статтю, регіонами і типом поселення. Помилка репрезентативності дослідження становить не більше 2,2 %.

3 *Singles in America (SIA)* започатковане в 2010 році як щорічне наукове дослідження Match.com про ставлення та поведінку самотніх людей у Сполучених Шта-

тах Америки. Щороку SIA проводить опитування понад 5200 неодружених із різних демографічних груп, набираючи респондентів на основі демографічного розподілу в останньому переписі населення США. Це дослідження 2021 року спирається на вибірку неодружених дорослих, яка базується на переписі населення США. Вибіркова сукупність становить 3438 респондентів та є демографічно репрезентативною. Дані були зібрані через Інтернет компанією ResearchNow (Dallas, TX, United States).

ут та К. Кембел зазначають, що «консенсусна немоногамія – це загальний термін, який описує низку стосунків і сексуальних практик, коли люди мають більше, ніж одного партнера, про що експліцитно відомо всім учасникам. Ця відкритість відрізняє консенсусну немоногамію від невірності, і тому її іноді також називають етичною або відповідальною немоногамією» [21]. Консенсусна немоногамія за визначенням передбачає інформовану згоду всіх учасників. Як основні форми консенсусної немоногамії розглядають відкриті стосунки, «свінг» та поліаморію [21].

Відкриті стосунки почали активно обговорюватися в суспільному та науковому дискурсі в 1970-х роках. Відкриті стосунки – це форма консенсусної немоногамії, яка передбачає наявність діадичних стосунків, учасники яких дають одне одному згоду на секс чи романтичні взаємини з партнерами поза цими стосунками [21], які, відтак, перестають бути ексклюзивними в романтичному чи/та сексуальному плані. Якщо партнери перебувають у законному шлюбі, тоді йдеться про відкритий шлюб. Пара домовляється між собою про ступінь неексклюзивності, тобто кожному з партнерів дозволяється брати участь в інших стосунках, але це може бути дозвіл виключно на романтичні стосунки, поцілунки і прогулянки чи може бути дозвіл на секс з іншою людиною.

«Свінг» (swing)⁴ – це форма консенсусної немоногамії, яка передбачає сексуальні взаємодії між кількома парами, які обмінюються партнерами з метою урізноманітнення сексуального життя. У даному випадку є стійка пара, яка домовляється з іншою парою про взаємний секс з обміном партнерами. «Свінгерів» характеризують як відвідувачів організованих заходів, де вони займаються сексом з іншими людьми, окрім постійного партнера, як правило, уникаючи розвитку романтичних емоційних зв'язків [21]. Останнє є характерною рисою свінгу, оскільки в даному випадку

4 Swing – форма джазу, поширена в США протягом 1930-х і 1940-х років. Він виник у музиці невеликих груп, які грали ритм із чотирьох рівних ударів у такт, на відміну від двох ударів у такт у стилі Нового Орлеана. У 1930-х роках свінгером називали джазового музиканта, який грав на «свінгу». У 1960-х роках свінгером стали називати жваву, модну людину, а також людину, яка любила обмін партнерів або груповий секс.

емоційні стосунки у парі ексклюзивні, а секс – неексклюзивний.

Д. Гнатковічевої та Г. Б'янки серед форм консенсусної немоногамії називають також «анархію стосунків» (relationship anarchy). Це форма консенсусної немоногамії, яка не передбачає чітко визначених правил, окрім згоди на неексклюзивність. Це стосунки анормативні, аієрархічні, ідеологічно та політично зав'язані на анархофемінізмі, зокрема позиції, що моногамія є одним із способів, яким чоловіки обмежують свободу жінок. Анархія стосунків означає участь у багатьох стосунках, жоден із яких немає пріоритету [22, р. 185].

Почнемо з точного визначення, яке дозволяє провести чітку дистинкцію між поліаморією та іншими формами консенсусної немоногамії. Поліаморію можна визначити як форму консенсусної немоногамії, яка передбачає інтимні, сексуальні та/або романтичні стосунки більше, ніж двох осіб, де всі учасники в повній мірі усвідомлюють і добровільно погоджуються на ці стосунки. Акцент на добровільній згоді всіх учасників стосунків є дуже важливим, адже якщо немає взаємної, добровільної, повної згоди – це не поліаморія. Поліаморія передбачає добровільну згоду і саме це дозволяє деяким авторам характеризувати її як форму відповідальних немоногамних стосунків. Партнери не обманюють одне одного, нічого не приховують одне від одного і досить часто не відчують ревності (хоча ревності залишаються однією з поширених проблем у подібних стосунках). Поліаморна мережа завжди передбачає більше, ніж двоє людей, до неї можуть входити люди різної статі та сексуальної орієнтації, які можуть бути або не бути у сексуальних стосунках, мати або не мати спільних дітей [22]. У поліаморних стосунках також можлива зрада, якщо хтось із учасників на власний розсуд вирішить розширити поліаморну мережу, не повідомивши інших. Інколи в межах поліаморії розрізняють полівірність – це форма довготривалих закритих поліаморних стосунків, коли учасники не прагнуть до розширення поліаморної мережі. Деякі автори розглядають полівірність як окрему форму консенсусної немоногамії.

Від відкритих стосунків поліаморію відрізняє те, що всі учасники будують довірливі сексуальні чи/та романтичні стосунки за взаємною згодою, тоді як у відкритих

стосунках є партнери, які дають одне одному згоду на стосунки поза партнерством чи шлюбом, тобто завжди є первинні стосунки та другорядні, вторинні, про які одному із партнерів в основній парі може бути відомо тільки те, що вони є у іншого. Від свінгу поліаморія відрізняється тим, що свінг більше стосується сексуального експериментування, а не побудови партнерських стосунків між кількома людьми, як у випадку з поліаморією або відкритими стосунками. Від анархії стосунків поліаморію відрізняє наявність правил взаємодії, також у поліаморних стосунках може бути присутня ієрархія, що для анархії стосунків зовсім не характерно. Таким чином, визначальною ознакою поліаморії є настанова на побудову тривалих немоногамних стосунків за згодою, в яких помітне місце займають романтичні почуття⁵.

Кеті Лабріола, яка не проводить чіткої дистинкції між поліаморією та відкритими стосунками, розглядає декілька моделей відкритих/поліаморних стосунків. По-перше, модель первинних/вторинних стосунків. За цієї моделі стосунки у парі вважаються первинними, а всі інші відносини формуються навколо основних стосунків у парі. Ця модель, як правило, практикується одруженими людьми та людьми в довготривалих стосунках. Існує кілька різновидів цієї моделі: а) гетеросексуальні пари, які є «свінгерами»; б) гей-пари чоловіків, які відвідують лазні, бари, секс-клуби або книжкові магазини для дорослих для розваги та/або анонімного сексу; в) пари будь-якої сексуальної орієнтації, які дозволяють кожному з подружжя мати сексуальні стосунки з іншими людьми, як випадкові, так і тривалі. По-друге, модель кількох основних партнерів. Усі її різновиди включають трьох або більше людей у первинних сто-

сунках, у яких усі учасники є (або мають можливість стати) рівними партнерами. Замість того, щоб пара мала пріоритет і контроль у стосунках, усі стосунки вважаються первинними або мають потенціал стати основними. Кожен партнер має однакові повноваження: домовлятися про те, чого вони хочуть у стосунках, щодо часу, зобов'язань, життєвої ситуації, фінансових питань, сексу тощо. Різновиди: а) модель полівірності – закриті родини з кількох дорослих, такі групи зазвичай складаються з трьох-шести дорослих, причому всі партнери живуть разом і мають спільні фінанси, дітей і домашні обов'язки; б) кілька основних партнерів — відкрита модель, дуже відрізняється від полівірності тим, що всім партнерам надається більше автономії та гнучкості у розвитку будь-яких стосунків, які вони вибирають, і визначенні цих стосунків на власних умовах; в) кілька неосновних стосунків, у той час як перші дві моделі наголошують на зобов'язаннях і первинних стосунках, деякі люди вважають за краще залишатися, по суті, самотніми, але брати участь у кількох стосунках [23, р. 11-21].

Дослідниця резюмує, що вибір моделі консенсусних стосунків залежить від багатьох чинників. Наприклад, від того, наскільки важливою є для людини потреба в безпеці та захищеності; чи згодна вона бути вторинним партнером або тільки первинним; скільки конфіденційності їй потрібно, щоб почувати себе комфортно; що драгувало в минулих стосунках; в якій моделі стосунків вона почувала себе щасливішою; скільки людина готова часу та енергії приділяти стосункам, які її очікування від стосунків тощо [23, р. 20-21].

Інтерпретуючи попередню класифікацію, Д. Гнатковичева та Г. Б'янки виокремлюють ієрархічну та неієрархічну моделі поліаморії. Ієрархічна модель передбачає, що двоє партнерів погоджуються, що їхні стосунки є первинними, а стосунки з іншим партнером або партнерами – вторинні чи третинні, які розглядаються як менш важливі. Люди у первинних стосунках живуть разом, беруть участь у вихованні дітей, розподіляють бюджет, разом відпочивають, тобто роблять все, що й звичайна моногамна пара, але мають інших партнерів. Неієрархічна модель відрізняється тим, що усі партнери явно визначені як основні або жодним чином не класифіковані.

5 Очевидно, що поліаморія підходить далеко не всім. У книзі Ханни Віттон «Про секс. Поговоримо?» [7], яка вийшла у перекладі українською мовою у 2021 році з позначкою +15, наприкінці кожної теми містяться фрагменти інтерв'ю з людьми, які мають специфічний досвід, що відповідає темі. Зокрема, розділ про поліаморію закінчується фрагментом інтерв'ю з жінкою, яка каже так: «Коли я комусь розповідаю про свою поліаморність, то дістаю найрізноманітніші реакції. Але найбільше не люблю такої: «Ніколи не пішов/пішла би на таке, я просто надто сильно люблю партнерку/партнера». Я розумію, що сексуальність цих людей відрізняється від моєї. Однак хочу наголосити: я не відчуваю, що люблю моїх партнерів якимось менше через те, що маю їх кілька».

Всі зобов'язанні виконуються всіма партнерами однаково. У такому типі стосунків індивіди можуть співіснувати у спільноті або вступати у «груповий шлюб». Конфігурації стосунків, у яких жоден із партнерів не є основним партнером, як правило, створюються людьми, які хочуть зберегти свою свободу, наскільки це можливо. Ця модель є типовою для людей, які зацікавлені в численних любовних та/або сексуальних стосунках [22, р. 185].

Історичний аналіз дозволяє говорити, що інституалізація інтимних романтичних стосунків у західному світі припадає на появу сучасного роману у XVIII столітті [22, с. 185]. Починаючи з цього часу, моногамія стає ідеалом, на який орієнтуються, будуючи власне життя. Однак сучасні дослідження в царині біології людини та реальна практика доводять, що для людей більшою мірою властива «серійна моногамія», за якої індивіди протягом життя переходять від одних довгих чи коротких моногамних стосунків до інших, ця практика стала більш поширеною в багатьох країнах після впровадження дозволу на розлучення за вимогою [24]. Тобто якщо моногамія – це ідеал у сучасних західних суспільствах, часто недосяжний, але такий бажаний, то серійна моногамія – варіант норми. Проте є люди, які не дотримуються цих уявлень, зокрема прихильники solo-living [25] та немоногамних партнерських стосунків.

Наше сприйняття поліаморії багато в чому викривлене стигматизацією та стереотипами, тому важливо зрозуміти, чому насправді люди звертаються до поліаморних стосунків та що в них знаходять. З соціологічної точки зору, такі стосунки – це результат лібералізації статевого життя, кризи інституту шлюбу, зміщення акценту з репродукції на рекреацію як основне призначення сексу. Але нас цікавить не тільки широкий соціальний контекст, але й мотиви окремих людей, бо це знання дозволить нам краще зрозуміти сучасне суспільство. Якби поліаморія передбачала зраду та ревності та постійні страждання, то навряд чи хтось захотів би брати у цьому участь. Логічніше припустити, що учасники поліаморних мереж мають якусь позитивну мотивацію обрати немоногамний спосіб життя за згодою. Про психологічні мотиви залучення до поліаморії йдеться в статті словацьких авторів Деніси Гнатковичевої та Габрієля Б'янк

[22]. Дослідники пропонують модель восьми можливих індивідуальних мотивацій залучення до поліаморії, спираючись на низку психологічних теорій та чинників.

Зазвичай залучення до поліаморії не є одномоментним актом, як і вибір на користь життя чайлдфрі або будь-який інший вибір, що веде до суттєвих змін у житті. Можна виокремити принаймні чотири можливі фази «переходу» до поліаморії: по-перше, обдумування та планування переходу, коли зважуються всі «за» та «проти» такого рішення; по-друге, сам перехід; по-третє, вагання, що призводить до повернення до моногамії або збереження та продовження практики поліаморії [22, р. 187].

Отже, першим типом мотивації залучення до поліаморних стосунків є *задоволення потреб, які не були задоволені в моногамних стосунках*. Якби ми запитали цих людей, чому вони обрали поліаморію, то вони б відповіли, що це дозволило їм задовольнити низку потреб, які у попередніх моногамних стосунках задовольнити не вдавалося. Деякі дослідники стверджують, що коли людина прагне задовольнити в шлюбі з одним партнером всі свої потреби, тобто фізіологічні потреби, потреби в безпеці, приналежності та любові, визнанні та самореалізації [26], то це нереалістичні очікування від шлюбу. Люди, що практикують поліаморію, стверджують, що всі потреби людини не можуть бути задоволені в рамках одних стосунків, і тому вони вважають, що моногамія – це міф, який був вироблений у патріархальному суспільстві, щоб зберегти владу над жінками [22, р. 187].

Чи є якась специфіка задоволення потреб у рамках поліаморії, окрім тієї, що партнерів не двоє, а більше? Існують три моделі задоволення потреб: адитивна, контрастна та компенсаторна. Адитивна модель передбачає, що наявність кількох «рівних» романтичних партнерів у поліаморній мережі може допомогти людям досягти кращого задоволення різноманітних потреб та, як наслідок, підвищити якість стосунків для всіх учасників поліаморної мережі. Специфіка контрастної моделі полягає в тому, що люди можуть порівнювати ступінь задоволення різноманітних потреб. Якщо один партнер задовольняє деякі потреби більшою мірою, ніж інший партнер, у мережі виникає ієрархія переваг. У випадку компенсаторної моделі деякі потреби не за-

довольняються одним партнером, але задовольняються іншим партнером у мережі, це може компенсувати як якість задоволеності стосунками, так і емоційний зв'язок у первинних поліаморних стосунках [22, р. 187]. Для поліаморних стосунків більшою мірою характерна адитивна та компенсаторна модель і меншою мірою – контрастна модель.

Іншою ключовою мотивацією для залучення до поліаморії є *особистісне зростання та підтримка автономії*. Низка етнографічних та психологічних досліджень засвідчують, що люди обирають консенсусну немоногамію, щоб задовольнити свою потребу в особистісному зростанні. У 1976 році Дж. Кнапп виявив, що у тих людей, які перебувають у відкритих шлюбах, відчуття свободи як результат немоногамних стосунків поєднується з почуттям безпеки, отриманим від перебування у подружньому союзі, що є перевагою у стосунках, яку люди отримують лише тоді, коли виходять за межі моногамії та беруть участь у консенсусній немоногамії [22, р. 188]. Тобто залучення до консенсусної немоногамії може стати умовою особистісного росту та вирішення певних екзистенційних проблем.

Також до цього типу мотивації треба віднести прагнення до автономії у стосунках та сексуальної автономії, можливість входити до структури стосунків, яка відповідає справжньому «Я» людини: віднайдення автентичного «Я», утвердження власної ідентичності, реалізація своєї неповторної сексуальності та розширення досвіду. Згідно теорії саморозширення (self-expansion theory), яка актуальна для консенсусної немоногамії, індивід розвивається, коли отримує новий досвід: професійний, тілесний або досвід стосунків тощо [22, с. 187–188]. Якщо припустити, наприклад, що бісексуальна людина вступає до поліаморної мережі, де є гетеросексуали та гомосексуали, то вона, звісно, набуває досвіду пізнання інших сторін самої себе, краще починає розуміти свою сексуальність та сексуальність інших тощо⁶ [22, с. 187–188].

Ще одна мотивація – *розвиток ідентичності*, тобто потреба в набутті ідентич-

ності, чому поліаморія може сприяти. Це випадок, коли людина обирає поліаморію на певному етапі життя, долучаючись до поліаморних спільнот. Це можна назвати «ситуативною поліаморією», яка практикується лише тоді, коли людина є частиною спільноти [11], [22, с. 188]. Багато людей, які залишають поліаморну спільноту, говорять про те, що потреба стати частиною поліаморної мережі була пов'язана з їхнім бажанням відчувати альтернативний спосіб життя, що це був етап їхньої «бурхливої молодості», який їм потрібно було пройти, щоб перейти до дорослого життя [22, с. 188]. Полишивши поліаморну спільноту, людина, що керувалася цією мотивацією, часто повертається до довготривалих моногамних стосунків та звичного для більшості людей способу життя [11], [22, с. 188].

Наступний тип мотивації – *вираження політичних цінностей*. Деякі учасники поліаморних спільнот практикують немоногамію як засіб вираження феміністичних ідеологічних позицій. Тобто можна практикувати поліаморію не тому, що є така внутрішня потреба, а тому, що це відображає та доповнює політичну позицію, яку займає людина. Як зазначалося, поліаморія дозволяє людям реалізувати свою автономію, але в деяких немоногамних осіб вона пов'язана з вираженням бунтарських цінностей у рамках боротьби проти патріархальних традицій [22, р. 189]. Це можна назвати «політичною поліаморією» за аналогією до політичного лесбійства, коли жінки свідомо вирішували бути з жінками як емоційно, так і, можливо, сексуально не тому, що вони вважали себе вродженими лесбійками, а тому, що займали антипатріархальну позицію, проголошуючи лесбійство політичним і феміністичним вибором [27].

Треба сказати, що між поліаморією та фемінізмом справді є певний зв'язок. Починаючи з 1990-х років, моногамія як нормативна форма домінування чоловіків за допомогою контролю над інститутом шлюбу почала ставитися під сумнів. Але невже моногамія, яку зазвичай так сильно цінують, є інструментом патріархального домінування? Феміністська критика моногамії та інституту шлюбу акцентувала на кількох «латентних ефектах» моногамного шлюбу. По-перше, наслідки «володіння» чоловіків жінками. Подвійний стандарт проявляється в тому, що жінку примушують до моно-

6 Можна процитувати ще один фрагмент інтерв'ю з жінкою, яка практикує поліаморію, що наводить у своїй книзі Ханна Віттон [7]: «Зараз поліаморія – це моє. Мої партнери чудові, і це дає мені свободу досліджувати власну сексуальність – раніше у моногамних стосунках мені це не вдавалося. Однак мені хотілося б, щоб люди були більш обізнаними щодо поліаморії, краще її розуміли, щоб я могла відкрито про це говорити».

гамії, до вірності, без жодних винятків, тоді як для чоловіків ці вимоги не є такими жорсткими. Не важливо, про що нам говорить еволюційна біологія, справа в актуальному дискурсі, який однозначно висуває нерівні вимоги щодо певних форм активності чоловіків та жінок, які перебувають у моногамному шлюбі. По-друге, інституціоналізація згвалтувань і домашнього насильства щодо жінок [22, р. 189]. Чим більше жінка обмежена в комунікації з іншими чоловіками – друзями, колегами, колишніми одногрупниками, тим легше їй потрапити в ситуацію домашнього насильства і тим менше у неї можливостей йому протистояти. Аб'юзер завжди намагається відрізати жінку від комунікації, перевіряючи час від часу смартфон або маючи постійний доступ до особистої переписки в смартфоні. Жінка також може бути аб'юзером, обмежуючи комунікацію та життєвий світ свого партнера, але фемінізм акцентує увагу саме на насильстві щодо жінок, яке значно більш поширене. По-третє, збереження патріархату, принаймні в сім'ї [22, р. 189]. Наприклад, відтворення традиційних гендерних ролей у рамках моногамного шлюбу.

Є також такий мотив залучення до моногамії, як *дослідження ідентичностей ЛГБТІКА+*. Поліаморія надає людям можливість уникнути поляризації дихотомічної сексуальності, створюючи нову структуру відносин, яка підтримує небінарне сексуальне вираження. Можливість досліджувати сексуальні ідентичності ЛГБТІКА+ є перевагою поліаморії. Можливо, саме тому серед прихильників поліаморії переважають негетеросексуальні особи [22, с. 189].

Наступний мотив залучення до поліаморії – *бажання сексуального різноманіття*. Поліаморія надає можливості набуття нового сексуального досвіду, який отримується або разом із партнером, коли сексом займаються декілька учасників поліаморної мережі, або окремо від партнера, але за його повної та усвідомленої згоди. Поліаморні особи описують цей досвід як перетікання нової сексуальної енергії від нових сексуальних стосунків у наявне партнерство [22, р. 190].

Ще одним типом мотивації вступу до поліаморних стосунків, який виокремлюють автори, є *потреба належати до спільноти*. Це дуже важливий тип мотивації. Навіщо люди створюють спільноти? Для

того, щоб мати поруч схожих на себе людей, які поділяють однакові цінності та однакове ставлення до формування стосунків. Оскільки поліаморні люди відрізняються ставленням до побудови стосунків, цілком логічно, що вони можуть мати потребу у створенні власної спільноти, зв'язок з якою будуть відчувати [22, р. 190]. Поліаморна спільнота є засобом підтримки та відтворення поліаморної ідентичності та має значний терапевтичний ефект. Невипадково в Україні набули поширення спільноти ЛГБТІКА+ та жіночі організації феміністичного спрямування, бо вони дозволяють побудувати власну ідентичність та надають вагому психологічну підтримку. Лесбійка, гей чи будь-хто з ЛГБТІКА+ буде набагато краще себе почувати в оточенні схожих на себе (і таких різних) людей. Навпаки, поза зв'язком зі спільнотою та її мовою, цінностями майже неможливо підтримувати власну ідентичність і ще важче почуватися щасливим, особливо в умовах негативного сприйняття з боку суспільства. Можна припустити, що приналежність до спільноти дає поліаморній особистості впевненість, що вона не одна у своєму бажанні вийти за рамки моногамії.

Автори також розглядають як окремий тип мотивації звернення до поліаморії *психодинамічні причини*.

Чи не найпопулярнішою теорією романтичних стосунків є теорія прихильності Дж. Боулбі (*attachment theory*) [28]. Відповідно до теорії прихильності, партнерські стосунки залежать від досвіду раннього дитинства, а саме від того, як людина інтерналізувала об'єкти своїх батьків: ці об'єкти сприймалися як такі, що створюють відчуття безпеки, або ні. Люди з надійними/безпечними стосунками з батьками, як правило, формують щасливі, здорові та довготривалі романтичні стосунки, які приносять сексуальне задоволення. Натомість якщо батьки не сприймалися як такі, що захищають, то це призводить до незадоволеності діадичними партнерськими стосунками [22, р. 190].

Клінічна психотерапевтка Л. Чернус [29] виявила, що особи, які мають екстрадіадичні стосунки поза шлюбом, мають спогади про нещасливе дитинство. Ці особи повідомили про те, що вони мали або консервативне, жорстке, гіперпротекційне батьківське виховання, або нестабільне

виховання, коли батьки ними нехтували⁷. Як гіперпротекційне, так і нестабільне виховання створює неоптимальні умови для успішної сепарації-індивідуації, тому ці люди не досягають успіху у формуванні своєї ідентичності у пізньому підлітковому віці. Пізніше це може даватися взнаки в шлюбі, коли екстрадіадичні стосунки стають дисфункціональним засобом зарадити нещасливому шлюбу [22, р. 190-191]. Цей висновок робиться на основі психотерапевтичної практики, тому його неможливо генералізувати, однак це стосується більшості психологічних досліджень. Так, концепцію Едіпова комплексу З. Фройд вивів на основі декількох випадків.

О'Коннор [30] стверджує, що нарцисичних осіб може приваблювати «неналежним чином» реалізована поліаморія, для якої властива відсутність повної згоди всіх учасників та поваги до кожного члена поліаморної мережі. Глибока потреба нарцисичних осіб у контролі над стосунками, любов до влади та себе проявляється у відсутності більш щирої турботи про інших людей [22, с. 191]. Це така собі «псевдополіаморія», яка ґрунтується більше на зраді, ніж на згоді, і може розглядатися як різновид аб'юзу.

Дж. Агілар [11] виявила, що люди, яким притаманний страх самотності, приєднуються до поліаморних спільнот, оскільки це надає їм можливість знайти партнера. Як це не парадоксально, але деяким людям легше знайти партнера через поліаморію, ніж через моногамію. У цьому контексті ми можемо розглядати поліаморію в декількох аспектах. По-перше, поліаморія може бути ефективною технікою адаптації, яка передбачає, що людина проходить шлях від поліаморних стосунків, коли у неї багато стосунків, до моногамії. Поліаморний етап для неї важливий, бо це час зростання, адаптації, коли вона можете себе реалізувати. По-друге, поліаморія може бути засобом уникнення повторної травматизації [22, р. 191]. Наприклад, людина пережила травму, тяжке розставання з коханим/коханою, який/яка її зрадила, нехай і не усвідомлюючи цього. І те, що ця людина відчуває, важко описати словами. Є лише одне слово-фігура із бартівського словника закоханого, яким можна позначити і опи-

сати хоча б приблизно стан цієї людини. Це слово «катастрофа». Тобто це таке розставання, після якого можна сказати тільки одне – «катастрофа» [31]. Людина, яка пережила тяжке розставання з партнером, до наступних стосунків буде ставитися з більшою обережністю. Це не завжди працює, але більшість людей намагається не ставати на одні й ті ж граблі двічі. Поліаморія може бути одним із способів цього не зробити, бо людині у поліаморних стосунках уже не потрібно довірятися комусь одному повністю і до кінця. Для неї це зменшує ризики потрапити в ситуацію повної залежності, коли її здоров'я, її майбутнє буде залежати від прихильності Іншого. Як казав Ф. Ніцше: «Чим ширше розкриваєш обійми, тим легше тебе розіп'яти».

Звісно, викладені Денісою Гнатковичевою та Габріелем Б'янкі вісім потенційних джерел мотивації залучення до поліаморії є ідеально-типовими конструкціями, тобто в реальності ці мотиви існують у певних констеляціях. Наприклад, конкретну людину могло мотивувати залучитися до поліаморії прагнення до сексуального різноманіття та розвитку ідентичності. Констеляції мотивів можуть бути дуже різними. Окрім того, повнота даної класифікації має бути підтверджена емпірично.

Висновки

Таким чином, поліаморія як феномен сучасної афективної та сексуальної культури є повноцінним предметом досліджень в англomовному соціологічному та психологічному дискурсах, у той час як у вітчизняних дослідженнях поліаморія майже не актуалізована. Можна припустити, що це пов'язано з соціальною значимістю даної проблематики, тобто з тим, що у Західній Європі та США поліаморію більше практикують, що зумовлює відповідну увагу вчених. Утім, можна припустити і протилежне, що у формулюванні питань наших емпіричних досліджень ми не враховуємо суттєву різницю між неконсусною немоногамією, тобто зрадою, та консусною немоногамією, зокрема поліаморією. Через це даний феномен і не «вловлюється» масовими опитуваннями. Звісно, війна внесла свої корективи і зараз говорити про зростання популярності поліаморних практик в українському суспільстві навряд чи доводиться, стали актуальними зовсім інші про-

7 Якщо згадати серіал «Статеве виховання», то прикладом гіперпротекційного виховання є Адам Гроф, а нестабільного – Мейв Вайлі.

блеми, які аж ніяк не пов'язані з етичною немоногамією. Втім, якщо говорити про Західну Європу та США, то поширеність поліаморних практик, що пов'язана із загальною тенденцією до лібералізації сексуального життя, дестигматизацією проявів сексуаль-

ності, що знаходяться в межах закону, але є предметом моральної проблематизації, та, зрештою, популяризацією поліаморії низкою авторів, зумовлює необхідність подальших досліджень даної тематики.

Отримано 07.04.2022

Рекомендовано до друку 20.06.2022

Список літератури

- Giddens A. The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love, and Eroticism in Modern Societies. Stanford University Press. 1992. 212 p.
- Kon I. Einführung in die Sexologie. Verlag: Köln, Pahl-Rugenstein. 1985. 376 p.
- Griffin G. Marriage. A Dictionary of Gender Studies. Oxford University Press. URL: <https://www-oxfordreference-com.proxyiub.uits.iu.edu/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-245>. (Last accessed: 26.01.2022)
- Аберкромби Н. Брак. Социологический словарь. М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. 620 с.
- Jenks R. J. Fear of AIDS among swingers. Annals of Sex Research. 1992. 5, 227–237
- Brink S. From free love to safe sex. 2006. URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-jun-05-he-aids5-story.html> (Last accessed: 26.01.2022)
- Віттон Х. Про секс. То як, поговоримо? Київ: Книголав, 2022. 352 с.
- Губарева О. Феномен поліаморії в українському суспільстві. Матеріали Міжнародної конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Шевченківська весна – 2020». К.: Видавництво «Наукова столиця». 2021. С. 19-22.
- Злобіна Т. Більше любові: політична критика моногамії та низові практики поліамурності. Спільне. 2013. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/seksualnist/bil-she-lyubovi-politichna-kritika-monogamii-ta-nizovi-praktiki-poliamurnosti-134296.html> (Last accessed: 01.26.2022)
- Яцина О. Ф. Трансформації практик шлюбно-сімейного партнерства та батьківства: постмодерні реалії: монографія. Ужгород: Карпати. 2018. 280 с.
- Aguilar J. Situational Sexual Behaviors: The Ideological Work of Moving toward Polyamory in Communal Living Groups. Journal of Contemporary Ethnography. 2013. 42(1), С. 104-129.
- Balzarini R. N., Dharma C., Kohut T., Campbell L., Holmes B. M., Lehmilller J. J., Harman J. J. Demographic comparison of American individuals in polyamorous and monogamous relationships. Journal of Sex Research. Advanced online publication. 2019. 56(6) Pp. 681-694. <https://doi.org/10.1080/00224499.2018.14743>
- Barker M. This is my partner and this is my partner's partner: Constructing a polyamorous identity in a monogamous world. Journal of Constructivist Psychology. 2005. 18:1. Pp. 75-88. <https://doi.org/10.1080/10720530590523107>
- Domínguez G. E., Pujol J., Motzkau J. F., Popper M. Suspended transitions and affective orderings: From troubled monogamy to liminal polyamory. Theory and Psychology. 2017. 27(2). Pp. 183-197. <https://doi.org/10.1177/0959354317700289>
- Grunt-Mejer K., Chańska W. "How Do They Even Know They Love?" The Image of Polyamory in Polish Expert Discourse. Archives of Sexual Behavior. 2020. 49. Pp. 2829-2847. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01787-8>
- Klesse C. Polyamory and its 'Others': Contesting the Terms of Non-Monogamy. Sexualities. 2006. 9(5), Pp. 565-583. <https://doi.org/10.1177/1363460706069986>
- Melissa E. Mitchell, Kim Bartholomew, Rebecca J. Cobb. Need Fulfillment in Polyamorous Relationships. The Journal of Sex Research. 2014. 51:3. Pp. 329-339. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.742998>
- Ritchie A., Barker M. There aren't words for what we do or how we feel so we have to make them up: Constructing polyamorous languages in a culture of compulsory monogamy. Sexualities. 2006. 9 (5). Pp. 584-601. <https://doi.org/10.1177/1363460706069987>
- Wood J., De Santis C., Desmarais S., Milhausen R. Motivations for Engaging in Consensually Non-Monogamous Relationships. Archives of Sexual Behavior. 2021. 50(4). Pp. 1253-1272. doi: <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01873-x>
- Moors A.C., Gesselman A.N., Garcia J.R. Desire, familiarity, and engagement in polyamory: Results from a national sample of single adults in the United States. Frontiers in Psychology. 2021. 12 (2021). Pp. 1-12.
- Scoats R., Campbell C. What do we know about consensual non-monogamy? Current Opinion in Psychology. 2022. 48. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101468>
- Hnatkovičová D., Bianchi G. Model of motivations for engaging in polyamorous relationships. Sexologies. 2022. 31 (3). Pp. 184-194.
- Labriola K. Love in Abundance. A counselor's Guide to open Relationships. Published by Greenery Press. 2010. P. 193.
- Griffin, G. Serial monogamy. A Dictionary of Gender Studies. 2017. Oxford University Press. URL: <https://www-oxfordreference-com.proxyiub.uits.iu.edu/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-348> (Last accessed: 26.01.2022)
- Yashkina D. A sociological perspective on the phenomenon of solo-living in Eastern Europe: An attempt at conceptualization. Eastern Review. 9. Pp. 169-187.
- Maslow A. H. A theory of human motivation. Psychological review. 1943. 50. Pp. 370-396.
- Griffin G. Political lesbianism. A Dictionary of Gender Studies. Oxford University Press. 2017. URL: <https://www-oxfordreference-com.proxyiub.uits.iu.edu/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-299> (Last accessed: 26.01.2022)
- Bowlby J. Attachment and loss Attachment. 1969. Basic Books, New York.

29. Chernus L.A. Sexual mate-swapping: A comparison of "normal" and "clinical" populations. *Clinical Social Work Journal*. 1980. 8 (2). Pp. 120-130.
30. O'Connor M. Polyamory – a romantic solution to wanderlust? *European Journal of Psychotherapy & Counselling*. 2019. 21:3-4, Pp. 217-230 <https://doi.org/10.1080/13642537.2019.1652200>
31. Барт Р. Фрагменти мови закоханого. Львів: Незалежний культурологічний журнал «І», 2006. 283 с.

Zubariev Oleksandr

PhD in sociology, Department of Sociology V.N. Karazin Kharkiv National University, Freedom Square, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, alexandr.zubarev@karazin.ua, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9722-2851>

POLYAMORY: DEFINITION, FORMS, MOTIVES FOR ENGAGING

The article examines the issue of polyamory in sociological and psychological discourse. It is emphasized that the phenomenon of polyamory is one of the consequences of the transformation of marital and family relations in the 20th century. It is noted that the relevance of the article is related to the revitalization of the discussion of polyamory both at the level of everyday discourse and among foreign scientists; discussions around polyamory as an alternative to monogamy in translated publications on sexological education for teenagers. Polyamory is considered by the author as one of the forms of consensual non-monogamy, that is, such relationships and sexual practices when people have more than one sexual/romantic partner with the mutual informed consent of all participants. The differences of such forms of consensual non-monogamy as polyamory and open relationships, "swing", "relationship anarchy" are discussed. It is noted that, in addition to the informed consent of all participants, polyamory is characterized by a characteristic focus on building long-term romantic relationships. The author considers the forms of polyamory according to K. Labriola: the primary/secondary model and multiple primary partners model. The study of the motives for engaging in polyamory by Slovak authors Hnatkovičová D., Bianchi G. is analyzed in detail. Motives for engaging in polyamory are discussed, such as meeting needs that were not met in monogamous relationships, personal growth and maintaining autonomy, identity development, expression of political values, exploration of LGBTIQ+ identities, desire for sexual diversity, need to belong to a community, and psychodynamic reasons. A conclusion is made about the need for further research on this issue, taking into account the liberalization of sexual morality and the further probable spread of polyamory practices in Western Europe and the USA.

Keywords: *sexual revolution, polyamory, consensus non-monogamy, motives for engaging in polyamory, forms of polyamory.*

References

- Giddens, A. (1992) *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love, and Eroticism in Modern Societies*. Stanford University Press.
- Kon, I. (1985) *Einführung in die Sexologie*. Verlag: Köln, Pahl-Rugenstein.
- Griffin, G. (2017) *'Marriage' A Dictionary of Gender Studies*. Oxford University Press. Available at: <https://www.oxfordreference-com.proxyiub.uits.iu.edu/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-245> (Last accessed: 01.26.2022)
- Abercrombie, N. (2004) *'Marriage' Sociological Dictionary*. M.: CJSC Publishing House Economics.
- Jenks, R. J. (1992). 'Fear of AIDS among swingers'. *Annals of Sex Research*. 5. Pp. 227–237.
- Brink, S. (2006). From free love to safe sex. Available at: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-jun-05-he-aids5-story.html> (Last accessed: 01.26.2022)
- Vitton, H. (2022) About sex. So, shall we talk? Kiev: Knigolav.
- Gubareva, O. (2021) 'The phenomenon of polyamory in Ukrainian society' *Materials of the International Conference of Students, Postgraduates and Young Scientists "Shevchenko Spring – 2020"*. K.: "Science Capital". 2021. Pp. 19-22.
- Zlobina, T. (2013) More love: political criticism of monogamy and lower practices of polyamory. *Spilne*. Available at: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/seksualnist/bil-she-lyubovi-politichna-kritika-monogamii-ta-nizovi-praktiki-poliamurnosti-134296.html> (Last accessed: 01.26.2022)
- Yatsina, O. F. (2018) *Transformation of the practice of family partnership and fatherhood: postmodern realities: monograph*. Uzhgorod: Karpaty.
- Aguilar, J. (2013) 'Situational Sexual Behaviors: The Ideological Work of Moving towards Polyamory in Communal Living Groups' *Journal of Contemporary Ethnography*. 42(1), Pp. 104-129.
- Balzarini, R. N., Dharma, C., Kohut, T., Campbell, L., Holmes, B. M., Lehmler, J. J., Harman, J. J. (2019) 'Demographic comparison of American individuals in polyamorous and monogamous relationships' *Journal of Sex Research*. Advanced online publication. 56(6) Pp. 681-694 <https://doi.org/10.1080/00224499.2018.14743>
- Barker, M. (2005) 'This is my partner and this is my partner's partner: Constructing a polyamorous identity in a monogamous world' *Journal of Constructivist Psychology*. 18:1. Pp. 75-88 <https://doi.org/10.1080/10720530590523107>

14. Domínguez, G. E., Pujol, J., Motzkau, J. F., Popper, M. (2017) 'Suspended transitions and affective orderings: From troubled monogamy to liminal polyamory' *Theory and Psychology*. 27(2). Pp. 183-197 <https://doi.org/10.1177/0959354317700289>
15. Grunt-Mejer, K., Chańska, W. (2020) 'How Do They Even Know They Love? The Image of Polyamory in Polish Expert Discourse' *Archives of Sexual Behavior*. 49. Pp. 2829-2847 <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01787-8>
16. Klesse, C. (2006) 'Polyamory and its 'Others': Contesting the Terms of Non-Monogamy' *Sexualities*. 9(5), Pp. 565-583. <https://doi.org/10.1177/1363460706069986>
17. Mitchell, Melissa E., Bartholomew, Kim & Cobb, Rebecca J. (2014) 'Need Fulfillment in Polyamorous Relationships' *The Journal of Sex Research*. 51:3. Pp. 329-339 <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.742998>
18. Ritchie, A., Barker, M. (2006) 'There aren't words for what we do or how we feel so we have to make them up: Constructing polyamorous languages in a culture of compulsory monogamy'. *Sexualities*. 9(5). pp. 584-601 <https://doi.org/10.1177/1363460706069987>
19. Wood, J, De Santis, C., Desmarais, S., Milhausen, R. (2021) 'Motivations for Engaging in Consensually Non-Monogamous Relationships' *Archives of Sexual Behavior*. 50(4). Pp. 1253-1272. doi: <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01873-x>
20. Moors, A. C., Gesselman, A. N., Garcia, J. R. (2021) 'Desire, familiarity, and engagement in polyamory: Results from a national sample of single adults in the United States' *Frontiers in Psychology*. 12. Pp. 1-12.
21. Scoats, R., Campbell, C. (2022) 'What do we know about consensual non-monogamy?' *Current Opinion in Psychology*. 48. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101468>
22. Hnatkovičová, D., Bianchi, G. (2022) 'Model of motivations for engaging in polyamorous relationships' *Sexologies*. 31(3). Pp. 184-194.
23. Labriola, K. (2010) *Love in Abundance. A counselor's guide to open relationships*. Published by Greenery Press.
24. Griffin, G. (2017) 'Serial monogamy' *A Dictionary of Gender Studies*. Oxford University Press. Available at: from <https://www-oxfordreference-com.proxyiub.uits.iu.edu/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-348> (Last accessed: 01.26.2022)
25. Yashkina, D. (2020) 'A sociological perspective on the phenomenon of solo-living in Eastern Europe: An attempt at conceptualization' *Eastern Review*. 9. Pp. 169-187.
26. Maslow, A. H. (1943) 'A theory of human motivation' *Psychological review*. 50. Pp. 370-396.
27. Griffin, G. (2017) 'Political lesbianism' *A Dictionary of Gender Studies*. Oxford University Press. Available at: <https://www-oxfordreference-com.proxyiub.uits.iu.edu/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-299> (Last accessed: 01.26.2022)
28. Bowlby, J. (1969) *Attachment and loss Attachment*. Basic Books, New York.
29. Chernus, L.A. (1980) 'Sexual mate-swapping: A comparison of "normal" and "clinical" populations' *Clinical Social Work Journal*. 8 (2). Pp. 120-130.
30. O'Connor, M. (2019) 'Polyamory – a romantic solution to wanderlust?' *European Journal of Psychotherapy & Counselling*. 21:3-4. Pp. 217-230 <https://doi.org/10.1080/13642537.2019.1652200>
31. Barthes, R. (2006) *Fragments of the language of a lover* Lviv: Independent Cultural Journal "Y" [in Ukrainian]

Received: 07.04.2022

Accepted: 20.06.2022